

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שמיני: תהפוכות סוד הרדיפות האיומות

צדיקי הדורות גילו מאחורי הפרגוד, כי כל אותן צרות שבאו על ראש רבינו שמרום המעלה הפך להיות נרדף ומושפל, נמלט על נפשו ומסוכך בחובות לא לו, לא היו כי אם מקנאת כוחות הטומאה והסטרא אחרא, שלא יכלו להשלים עם מדרגותיו בקודש של אותו צדיק, ומשנתנסה רבינו בכל אותן הנסיגות ועמד בהם בגבורה, ולא זו בלבד, אלא שלא כהתה עין אמונתו בבוראו ושמתו ביוצרו, העמידו עליו אנשים קשים כברזל לבזותו ולהשפילו ולצערו אף בדברי תורה!

וכך מספר הגה"ק מקומרנא זי"ע:

"...וכשהיצר וחיילותיו רואה שהצדיק מעורר עיקר תשוקתו לאור עליון, תחלה בנערותו מפיל עליו מרה שחורה ועצבות, מרידות מות מעוני ודוחק דלות ועניות וקריירות. וכשרואה שהצדיק משבר כל מתלעות און ומלך עליון מאיר עליו, וכבר הוסר הזוהמה מנפשו ואי אפשר לירד כל כך בתוך חשכת העצבות ולהרגיש ביסורי עולם הזה, כי אורו יתברך ואור התורה מאיר עליו מאור ונועם זיו השכינה, ולכן מעמיד עליו אנשים רעים ומקטרגין עליו ומבזין אותו בבזיונות ומשברין לבו ועושין ממנו כל מיני ליצנות פוערין פיהם לבלי חק עומדין עליו גלי גלים קליפות ערב רב, כמו שעשו להרב הקדוש רבינו חיים בן עטר שבזה אותו איזה ארור "אתה רמאי וצבוע", וכן עד היום טפשים וחסרי הדעת של בני מדינתו מבזין אותו כך, והוא לפי שרוב העולם שמשוקעין בתאות עולם הזה כל רעות שעושה בתאותו הסרוחה רואה בצדיק, ובפרט לצדיק שכמעט משתגע באהבת השי"ת ובנועם זיו שכינתו מתגרה בו לומר עליו שהוא רמאות וצביעות והוא מתקנא בו על שהוא נופל באהבה נפולה, והצדיק מקושר באור עליון אהבת השכינה ולכן מתקנא בו. והס"מ ימ"ש מעורר את אנשיו הרשעים שיקטרגו על הצדיק הזה... חסרי הדעת היו מצערין ומקטרגין עליו ועוד שהעמידו נגדו מפולפל א' חריף והיו כל התלמידים דביקים וקשורים אליו ובדאי גם צדיק כשמתלקין ממנו המוחין והחיות מרגיש מכל אלה צער גדול וחלישות הדעת..."

באותם הימים שב רבינו לבית אביו רבי משה אשר היה לו למשען ולמשענה מבחינה כלכלית ובזכותו לא מטו רגליו של רבינו לחלוטין.

"...ובאמת לולי חסד ה' עלי והפליא חסדו לי באמצעות אדוני אבי עטרת ראשי ה"ה החכם השלם איש חסד כבוד מוה"ר משה בן עטר נר"ו אשר היה ממציא לי טרף והוא עזרני לבוא עד הלום להיות לי הפנה, וישבתי ללמוד תורה..."

המשך בשבוע הבא

כאשר מן השמים פותחים פתח לתפילה - הצדיק נכנס בו ומבקש רחמים.

גם מן התיבה צריך לצאת

'והקימותי את בריתי אתך, ובאת אל התיבה.'

מדוע הקדימה התורה את הבטחת הברית לצייון להיכנס לתיבה?

אחד הביאורים שמביא האור החיים הקדוש הוא, שהקב"ה כרת עם נח ברית שלא ישכחנה בתוך התיבה.

גם לאחר שניצל ממי המבול היה נח סגור בתיבה, מוקף מים מכל עבר. אם לא יפסק המבול ולא יוכל לצאת, עדיין לא נשלמה הצלחה.

לכן, עוד לפני שנכנס, הבטיח לו ה': **אינך נכנס למקום שאין ממנו יציאה.**

ברית זו עמדה לו לאחר מכן. כאשר נאמר: 'זיכור אלוקים את נח, ויעבר אלוקים רוח על הארץ וישוכו המים'.

הקב"ה לא הבטיח לנח רק להישמר בשעת הסכנה, אלא גם לזכור אותו כאשר יגיע הזמן לפתוח את התיבה ולצאת ממנה.

הצלה שלמה אינה רק להיכנס לתיבה - אלא גם ליכות לצאת ממנה.

להושיט יד לעיף

'וישלח ידו ויקחה, ויבא אותה אליו אל התיבה.'

נח שלח את היונה לראות אם קלו המים. כששבה בפעם הראשונה, הושיט את ידו מחוץ לתיבה והכניסה פנימה.

אולם בפעם השנייה, כשחזרה ועלה זית בפיה, לא נאמר שנח הושיט את ידו. מה השתנה?

אומר האור החיים הקדוש: בפעם הראשונה לא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, ושבבה אל התיבה עייפה ויגענה.

נח חשש שמא כבר אין בה כוח להמשיך לעוף והיא תיפול אל המים, ולכן שלח מיד את ידו והביאה אל

המשך בעמוד ג'

פניני אור החיים

מה אדם מוליד בעולם

'אלה תולדות נח.'

בדרך כלל, כאשר התורה מדברת על 'תולדות' היא מספרת על הבנים שנולדו לאדם.

אולם כאן, במקום להזכיר מיד את שם, חם ויפת, ממשיכה התורה ואומרת: 'נח איש צדיק תמים'. מדוע אלו נקראים תולדותיו של נח?

אומר האור החיים הקדוש, שחז"ל דקדקו בלשונם ואמרו: עיקר תולדותיהם של צדיקים הם מצוות ומעשים טובים.

לא זו בלבד שהמעשים הטובים נקראים תולדות: הם עיקר תולדותיו של האדם!

כל מצוה שאדם מקיים, כל מעשה טוב שהוא עושה, הוא דבר חדש שהביא לעולם. אלו הפירות שצמחו ממנו, ואלו התולדות הנזקפות על שמו.

לכן מפרשת התורה את הפסוק ק': 'אלה תולדות נח' - מה הוליד נח בעולם? 'נח איש צדיק תמים'.

התולדות העיקריות של האדם הן הטוב שהוא מוליד במעשיו.

כשלא נפתח פתח

'קץ כל בשר בא לפני... והנני משחיתם.'

האור החיים הקדוש שואל: מדוע נח לא ביקש רחמים על דורו, כפי שביקש אברהם על סדום ומשה על ישראל?

מבאר האור החיים הקדוש, שהדברים שנאמרו להם היו שונים.

לנח נאמרה הגזירה בלשון מוחלטת: 'קץ כל בשר בא לפני', 'והנני משחיתם'. בדברים אלו לא השאיר הקב"ה פתח שיבין ממנו נח כי עדיין יש מקום לתפילה.

לעומת זאת, לאברהם נאמר 'ארדה נא ואראה' - לשון שהותירה מקום לבקש רחמים. גם למשה לא נאמרה גזירה חתומה, ולכן התפלל.

לא אדישות מנעה מנח להתפלל, אלא הוא שמע בדברי ה' שהגזירה כבר הוחלטה.

את המבול היה צריך לגלות לנח כדי שיבנה תיבה; לכן עצם ההודעה לא רמזה שמבקשים ממנו להתפלל.

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

בנחת נשמעים

וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה' (ו' ח).

דבר מופלא הותיר אחריו החסיד המפורסם **רבי מרדכי מאטיל מיכלזון מקאלושין**, בצוואתו לבניו.

בין הדברים סיפר על מאורע שאירע עמו שנים רבות קודם לכן, כאשר שהה בוורשה אצל הרב הקדוש **רבי יצחק מווארקא זי"ע**. באותה שעה עסק רבי מרדכי מאטיל בענייני הכלל, הוא בא להשיב דבר בשליחות שהוטלה עליו, ומתוך להט הדברים החל לספר לפני הרבי את אשר אירע. קולו הלך וגבר, כדרך אדם המבקש להטעים את דבריו ולהבהיר את חומרת העניין.

שמע הרב הקדוש מווארקא את דבריו, ופנה אליו במילים ספורות: **'דברי חכמים בנחת נשמעים'** (קהלת ט ז).

והוסיף לפרש בדרך רמז את הכתוב בפרשתנו **'ונח מצא חן בעיני ה'**, מפני מה זכה נח למצוא חן? משום שהיה **'נח'** לבריות, ודבריו נאמרו בנחת.

הדברים חדרו כחץ ללבו של רבי מרדכי מאטיל. הוא העיד על עצמו שמאותו יום ואילך קיבל על עצמו לדבר לאט ובנחת, עד שקשה היה לו לשמוע כאשר אחרים היו מרימים את קולם.

לא היתה זו הערה בדבר נימוסי שיחה בלבד. באותה אמירה קצרה גילה לו הרב הקדוש מווארקא פתח לעבודת חיים שלמה. לא לחינם נקרא שמו של נשוא הפרשה **'נח'**.

בספר **'חרדים'** הובאו דברים נפלאים על הפסוק **'ונח מצא חן בעיני ה'**: האדם צריך שיהיה לבו נח ומיושב תמיד, ומתוך שהלב מיושב ונח נעשה האדם **'נח'** בדיבורו, נח בהילוכו, נח במעשיו.

כי סערה פנימית אינה נשארת בלב. היא פורצת החוצה. היא נשמעת בדיבורו של אדם. ניכרת בהילוכו ונגלית במעשיו. וכאשר לבו מיושב, רגוע ומכוון לעבודת בוראו, גם כל הנהגתו מקבלת את אותה מידת מנוחה.

כיוצא בזה כתב הרב הקדוש **רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע** בספרו **'אורח לחיים'**, בביאור הכפל **'אלה תולדות נח נח'**: עיקר תולדותיו ומעשיו הטובים של נח היו שהיה **'נח למעלה ונח למטה'**. מצד אחד - איש צדיק תמים היה בדורותיו, נח לבריות; ומצד שני - את האלקים התהלך **'נח'**, נח למקום.

הרי לנו מושג חדש ב'נח': לא אדם המבקש לעצמו מנוחה, אלא אדם שהבריות מוצאות אצלו מנוחה.

אלא שכאן מגיעים אנו לפלא גדול הרבה יותר.

התורה מסיימת את פרשת בראשית במילים **'ונח מצא חן בעיני ה'**. לכאורה,

מה צורך היה במציאת חן? והלא בתחילת פרשתנו מעידה עליו התורה במפורש **'נח איש צדיק תמים היה בדורותיו'**.

צדיק הוא. תמים הוא. הקדוש ברוך הוא עצמו מעיד עליו.

מדוע אפוא נזקק לעוד מעלה של **'מצא חן'**?

יתירה מזו. אמרו **חכמינו במסכת יומא (לח:)** שאפילו בשביל צדיק אחד כדאי היה לברוא עולם שלם. חז"ל דורשים זאת מן הפסוק **'וירא אלקים את האור כי טוב'**, ואין **'טוב'** אלא צדיק.

אם כן, הלא דבר הוא: בעולם כולו עומד צדיק אחד, נח שמו, ומדוע אין די בו כדי שהעולם ימשיך להתקיים? אם די בצדיק יחיד כדי לברוא עולם, בוודאי היה ראוי שדי יהיה בצדיק יחיד כדי שלא להחריבו!

והקושי גדל עוד יותר מדברי חז"ל שאמרו (סנהדרין קח. ב"ר כט א) **'כי אף על נח נחתך גזר הדין, אלא שמצא חן בעיני ה'**.

נמצא שמציאת החן לא היתה תוספת נאה על צדקותו של נח. היא היתה הצלת חייו ממש.

כאן מאיר רבינו **ה'אור החיים' הקדוש זי"ע** את הדברים באור יקר.

רבינו מדקדק בלשון הפסוקים שבסוף פרשת בראשית. בתחילה נאמר **'וינחם ה'** כי עשה את האדם בארץ, ולאחר מכן אומר הקדוש ברוך הוא **'אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה... כי נחמתי כי עשיתים'**.

לשם מה נכפל עניין הנחמה?

מבאר רבינו, שאילו כלית דור המבול היתה באה רק כעונש על המעשים הרעים שעשו, הרי לא כל הבריות היו שוות בדין. היו בעולם מי שלא הגיעו לכלל חיוב ועונש, כגון קטנים, ולא היה מקום לכלותם עם הרשעים.

אלא שכאן אירע דבר נורא הרבה יותר. הגזירה לא היתה רק מחמת מעשיהם הרעים, אלא בבחינה של **'נחמתי כי עשיתים'**. העולם הגיע למצב שבו עצם יצירת האדם לא היתה ראויה עוד לקיום, כביכול. וכאשר הגזירה נוגעת לעצם מציאות הבריאה - קטן וגדול בכלל.

עתה נבין. צדקותו של נח יכולה היתה להציל אותו אילו היה עומד מול דין על עבירות. הוא צדיק - ואינו בכלל הרשעים.

אבל כאשר כל המציאות כולה עומדת להימחות, כבר נדרש דבר אחר לגמרי: **'ונח מצא חן בעיני ה'**.

חן אינו דין. חן הוא למעלה מן החשבון. אדם יכול להיות זכאי בדין, ויש מעלה אחרת שבה נותנים לו מפני שמצא חן.

וכאן מגלה רבינו האור החיים הקדוש סוד מופלא ביותר: ישנן שלוש או ארבע מצוות

שיש בהן סגולה מיוחדת להמשיך חן על האדם. אולם הקדוש ברוך הוא לא גילה לנו בפירוש אלו הן, מפני שאילו היו בני האדם יודעים איזו מצוה מביאה חן מיוחד, היו עלולים לרדוף אחריה ולהזניח מצוות אחרות.

נח, שעסק בתורה ועמל בה, זכה להשיג את אותן מצוות נסתרות, ובכוחן מצא חן.

הגאון **רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל**, ראש ישיבת טשעביץ, מבאר בספרו **'ברכת שמעון'** ארבע מעלות שמצינו בדברי חז"ל שמביאות חן: תורה, תוכחה לשם שמים, שתקה ויראת שמים.

תורה - אמרו **חז"ל** (עירובין נד:) שהיא מעלה חן על לומדיה.

תוכחה - שכל המוכיח את חבריו לשם שמים זוכה שמושכין עליו חוט של חסד (תמיד כח:).

שתקה - כדרך שמצינו אצל אסתר המלכה **'ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה'** (אסתר ב טו), והיא עצמה תפסה בפלך השתיקה, כאמור (שם פסוק כ) **'אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה'**.

ויראת שמים - שהרי אמרו **חז"ל** (סוכה מט:) **'כי מי שיש עליו חן, בידוע שהוא ירא שמים'**. ומדוע נקט **האור החיים** **'שלוש או ארבע'**? מפני שיראת שמים אינה מצוה אחת הניצבת לצד חברותיה. היא המקיפה את הכל. יהודי ירא שמים הוא אדם שכל התורה כולה מקבלת אצלו פנים אחרות.

אם כן, נשוב אל אותו מעשה שבו פתחנו. אדם יכול לסבור כי כדי למצוא חן עליו לדעת לדבר. להיות מרשים. להשמיע את קולו. להוכיח את צדקת טענותיו.

בא הרב הקדוש מווארקא ואמר בדיק את ההיפך **'דברי חכמים בנחת נשמעים'**.

החן אינו מתחיל בחוץ אלא בפנים.

כשהלב נח - הדיבור נח. כשהדיבור נח - גם הבריות נוחות הימנו. וכאשר רוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו.

זו הכוונה **'ונח מצא חן'**. לא חן מלאכותי שמבקש האדם למצוא בעיני אחרים, אלא חן הנובע מתורה, מיראה, משתיקה במקום הנכון, ומדיבור היוצא מלב מיושב.

מי שהוא **'נח'** באמת זוכה למצוא **'חן'**.

לא מצאה מנוח

וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֶרֶב וַיֵּצֵא יָצוֹא וְשׁוֹב עַד יְבֹשֶׁת הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ (ח, ז).

שריפה גדולה פרצה בעיר בריסק.

האש השתוללה וכליתה בתים רבים, ומשפחות שלמות נותרו באחת ללא קורת גג וללא רכוש.

רבה של העיר, מרן הגאון **רבי חיים מבריסק זצ"ל**, לא עמד מנגד. הוא כינס את

המשך מעמוד א'

התיבה.

בפעם השנייה כבר מצאה מקום לנוח, כפי שהוכיח עולה היות שבפיה, ולכן לא היתה תשושה ולא נצרכה לידו של נח.

שתי מילים בתורה - 'וישלח ידו' - מגלות את רגישותו של נח לעייפותה של בריה קטנה.

אל תתכה שהעייף ייפול; ראה את חולשתו והושט לו יד בזמן.

טבע שני אינו גזירת גורל

כי יצר לב האדם רע מנעוריו.

הפסוק נותן בכך טעם להבטחת ה' שלא יוסיף להכות את כל החי. אך אם יצר האדם רע מדוע זו סיבה להקל עמו?

מבאר האור החיים הקדוש, שהיצר הרע נכנס באדם עוד לפני שיש בו דעת שלמה להבחין בין טוב לרע.

עד שהאדם גדל ומקבל דעת, כבר הרגיל אותו היצר בדרכיו, והרע נעשה אצלו כטבע שני. הוא דומה במקצת לשור שלימדורו לנוח, שהנחיה אינה באה מטבעו הראשון אלא מן ההרגל שהטביע בו.

לכן יש כאן צד של רחמים, שלא להכריח שוב את העולם כפי שהיה במבול.

אבל האור החיים הקדוש מדגיש: ההרגל מסביר את המלחמה, אך אינו פוטר את האדם מעבודתו.

לאדם ניתנו דעת ובחירה. בכוחו למאוס ברע, לעמול על עצמו ולשנות גם טבע שהשתרש בו מנעוריו.

זה יתרון האדם: גם טבע שני אפשר להפוך ולבחור בטוב.

אחדות צריכה כיוון

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים... פן נפוצ על פני כל הארץ.

מה היה חטאם של אנשי דור הפלגה? הרי עצם בניית נייר ומגדל אינה עבירה.

מבאר האור החיים הקדוש, שחטאם היה רצונם שכל בני האדם יישבו במקום אחד ולא יתפזרו על פני הארץ.

הקב"ה ברא את העולם באופן שחלקים רבים ממנו יהיו מקום יישוב, ורצונם היה שבני האדם ימלאו את הארץ. והם אמרו: נבנה עיר אחת לכולם ומגדל גדול שישמש סימן מרחוק, כדי שאיש לא יתרחק ולא יאבד את הדרך חזרה.

השפה האחת והאחדות נתנו להם כוח, אבל הכוח הזה הופנה נגד רצון הבורא.

לכן בלל ה' את שפתם, והם נאלצו להיפרד ולמצוא מקומות יישוב שונים.

ומשם הפיצה ה' על פני כל הארץ - העונש מגלה את החטא: הם ביקשו שלא להתפזר, וה' פזרם.

לא די להיות מאוחדים; צריך שהאחדות תוליד אל המקום הנכון.

לעומת זאת, היונה נשלחת עתה לראות מה נעשה בעולם שמחוץ לתיבה. וכאשר היא יוצאת ורואה שהמים עדיין מכסים את הארץ, נאמר בה: "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה". מכאן נפתח פתח להבין את מידתה המיוחדת של היונה - ואת אשר ביקש רבי חיים מבריסק ללמד ממנה על לבו של איש ישראל.

כמה עומק יש כאן:

העורב עומד וטוען טענה עטופה בדאגה לכלל הבריאה.

"מה יהיה על העולם? כיצד אפשר לסכן מין שלם?"

אבל מאחורי כל המליצות מסתתר דבר אחד: הוא אינו רוצה לצאת.

וכאן מביא רבינו את הכלל הידוע (קידושין ע.) "כל הפוסל במומו פוסל".

האדם מסוגל לעיתים להשמיע טענות מלאות צדק ויושר, ובאמת כל כוונתו להגן על נוחיותו שלו.

דברים אלו נוגעים לכל אחד מאיתנו.

כמה קל לזהות אצל האחר חוסר רגישות, חוסר אחריות או מידות שאינן מתקנות.

וכמה קשה יותר לעצור ולשאול: שמא אותה טענה עצמה מגלה משהו עלי?

העורב מאשים, מתווכח ואינו מקבל עליו את השליחות - ואף על פי כן גם עבורו שמורה שליחות בעתיד.

אותו עורב שלא יצא בשליחותו של נח, עתיד להיות שליח לפרנס את אליהו הנביא.

מכאן למדים אנו שאין בריה שאין לה תפקיד, ואין לומר על אדם שאחר שנכשל שוב אין לו שליחות. יש שליחות שלא זכה לקיים היום, ועדיין ייתכן שתמתין לו מחר שליחות אחרת.

אבל בין העורב ליונה נשאר הבדל עצום. העורב יכול להסתובב סביב התיבה - 'יצוא ושוב', אבל היונה 'לא מצאה מנוח'.

וחכמינו ז"ל דרשו (ב"ר לג ו) את הדברים על ישראל בגלות, כאמור (איכה א ג) 'היא ישובה בגוים לא מצאה מנוח'. אילו היו ישראל מוצאים מנוח שלם בין האומות, לא היו מבקשים לשוב.

זהו סודה של היונה.

הלב היהודי אינו יכול להשלים לגמרי עם מצב שאינו שלם. כל עוד השכינה בגלות - אין מנוח. כל עוד יהודי אחר שרוי בצרה - אין מנוח.

כל עוד יש בעולם דבר הצריך תיקון - אין זה הזמן להתיישב בשלווה ולומר שלום עלי נפשי.

ואולי זהו עומק הלימוד שמלמדת אותנו התורה בסמיכות שני השילוחים.

יש מי שיוצא - ושב מיד אל עצמו, ויש מי שנשלח 'לראות'.

לראות מה קורה בחוץ, האם קלו המים, לראות האם יש כבר מקום להקים מחדש עולם.

זו היא שליחותה של היונה, וזהו תפקידו של יהודי: לא לעצום את העיניים מול מה שמתרחש מחוץ לתיבה הפרטית שלו.

לפקוח עיניים, לראות בצרת הזולת, ולא למצוא מנוח עד אשר יוכל להביא בפיו עלה זית - בשורה ראשונה שעולם חדש יכול להתחיל לצמוח.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עשירי העיר בביתו וביקש מהם לפתוח את לבם ואת כיסם למען אחיהם שנפגעו באסון.

בתוך הנאספים היה גם עשיר אחד שלא ראה את הדברים בחומרה הראויה. הוא התקשה להיפרד מממונו וסירב להשתתף במגביית כפי יכולתו.

רבי חיים ביקש להעמיד אותו על חומרת הדברים, ובחר לעשות זאת באמצעות שני עופות המופיעים בפרשתנו: העורב והיונה. לאחר המבול שילח נח תחילה את העורב, ולאחר מכן את היונה.

על העורב נאמר 'ויצא יצוא ושוב'. ועל היונה נאמר 'ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה'.

לכאורה שניהם ראו אותו עולם: אותם מים, אותו חורבן, אותם שרידי עולם שנמחה מעל פני האדמה.

אלא שהעורב יוצא, מביט סביבו, וחוזר אל התיבה 'יצוא ושוב'. כל עוד הוא עצמו יכול לשוב אל המקום הבטוח והמוגן - עולם כמנהגו נוהג.

היונה אינה מסוגלת לכך. היא רואה את החורבן - 'ולא מצאה היונה מנוח'. אין לה מנוח כאשר אין מנוח בעולם.

אמר רבי חיים לאותו גביר: זוהי מידתם של ישראל, שנמשלו ליונה. יהודי אינו מסוגל לשבת במנוחה בביתו כאשר ביתו של אחיו עלה באש. גם אם הוא עצמו לא ניזוק, גם אם ממנו שמור עמו - צרתו של הזולת אינה מאפשרת לו מנוח. דברים נוקבים.

אולם אם נעדין בפרשת שילוח העורב והיונה, נגלה כי בין שני העופות קיים חילוק עמוק נוסף. הכתוב אומר 'וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב עד יבושת המים מעל הארץ'. אחר כך נאמר 'וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה'.

מדוע רק אצל היונה מסבירה התורה את מטרת השליחות - 'לראות הקלו המים' - ואילו אצל העורב נאמר סתם 'וישלח את העורב', בלי לפרש לאן נשלח ולשם מה?

עמדו רבותינו על השינוי הבולט שבין שני העופות. אצל היונה מתארת התורה שליחות ברורה ומוגדרת: 'וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה'. ואילו אצל העורב אין הכתוב מזכיר מטרה כלשהי, אלא מספר 'וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב'.

ואכן, חז"ל (ב"ר לג ה) מגלים כי לעורב נועדה שליחות אחרת, שתבוא רק לאחר דורות רבים. על דברי הכתוב 'עד יבושת המים מעל הארץ' הביא רש"י את דרשתם, שהיה העורב מוכן לשליחות אחרת בימי אליהו הנביא, כאשר נעצרו הגשמים בארץ, והעורבים היו מביאים לאליהו לחם ובשר למחייתו.

נמצא דבר נפלא: בפרשתנו איננו רואים את העורב מביא בשורה לתיבה. הוא 'יוצא ושוב', ואינו ממלא את התפקיד שמילאה אחר כך היונה. אולם אין זאת אומרת שאין לו תפקיד בעולם. הקדוש ברוך הוא מיעיד לכל בריה את השעה ואת השליחות המיוחדת לה; מה שלא בא לידי גילוי כאן, עתיד להתגלות לאחר דורות בשליחותו אצל אליהו הנביא.

מתיבתא אור החיים

לאחר מכיבוד אב ואם'. והוסיף ביערות דבש, שאף שהראשונים נחלקו אם יש מצות כיבוד אב ואם באב רשע, היינו רק משום מראית עין, אבל מעיקר הדין לכל השיטות אינו חייב לכבדו. ובכל הכתוב לחיים, הביא שכן כתב גם רבינו בספרו ראשון לציון (י"ד סי' רמ סי"ח, וסי' רמא סי"ד). והוסיף רבינו שם, שאם אביו מומר, לכל הדעות אינו חייב לכבדו, ואפילו לדעת הרמב"ם (ממרים פ"ו ה"ו) שגם אם אביו רשע חייב לכבדו, היינו רק משום שחוששים שמא הרהר בתשובה, אבל מומר הוא רשע גמור ואין חוששים שעשה תשובה, ואין צריך לכבדו, ואם כן יש לומר שמשמע זה לא היה אברהם חייב בכבוד אביו.

ובדברי יהונתן (אות כ) תירץ על פי המבואר במדרש (ב"ר י"ד ו) שלא היה צריך אב ואם ליצירת אברהם, כי היה ראוי להיות נוצר מיצירת כפיו של הקב"ה כאדם הראשון, אלא שה' שתלו באמצע הדורות כדי לסבול את הדורות שלפניו ולאחריו, וכיון שטעם כיבוד אב ואם הוא לפי שהביאווה לעולם, כמו שכתב החינוך (מצוה לג), לכן היה פטור מלכבד את אביו, כיון שלא היה צריך לו כדי לבוא לעולם הזה.

המקנה (קידושין לא: ד"ה איני ידוע) כתב, שאברהם היה פטור ממצות כיבוד אב, כיון שהכיר את בוראו מעצמו ולא על ידי אביו, ולכן דינו כגר שהתגייר שאינו מתייחס אחר אביו, ואם כן אינו צריך לכבדו. ומדברי רבינו שלא כתב כן, למד במאורי החיים שנראה שסבר שגר מחויב בכיבוד אביו ואמו הגויים. וביד דוד (ויצא ד"ה מיהו) תירץ עוד, על פי מה שיבאר רש"י על ציווי ה' (להלן יב א) 'לך לך', להנאתך ולטובתך, ששם יולדו לך בנים, ויוודע טבעך בעולם. נמצא שאם היה נשאר לכבד את אביו היה מפסיד הכל, וכלל בדינו (קידושין לב. שו"ע י"ד סי' רמ סי"ה) שאין הבן צריך להפסיד ולהוציא משלו על כיבוד אב.

וכתב לבאר דברי רבינו, בהקדים דברי רב ניסים גאון (הקדמה למס' ברכות ד"ה ואם ישיב), שבמצוות השכליות גם בני נח התחייבו, ולפי זה חייבים גם במצות כיבוד אב ואם שהיא מצוה המחויבת מצד השכל, וכמו שכתב החינוך (מצוה לג) שמשרשי מצוה זו היא שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד לאביו ואמו שהם סיבת היותו בעולם. ולפי זה יש לבאר כוונת רבינו, שהקשה שאף שבני נח אינם מצווים בכיבוד אב מחמת ציווי התורה, מכל היה ראוי לאברהם לכבד את אביו מצד השכל, אחר שאביו עשה עמו טובה. ולזה תירץ רבינו, שכיון ששנים אלו נוספו לתורה רק בזכות אברהם, שוב אין לו חיוב הכרת הטוב, וממילא אינו מחויב כלל בכיבוד אביו.

והנה האחרונים תירצו קושיית רבינו בכמה אופנים בטעם שעזב אברהם את אביו, ולא חשש למצות כיבוד אב. ביערות דבש (ח"ב דרוש יח ד"ה ובוה יש לכוי), ובפנים יפות (לך לך יב א) ביארו, שאברהם לא היה חייב בכבוד אביו, כיון שתרח היה רשע, ואין חיוב לכבד אב רשע. וביארו בזה דברי המדרש (ב"ר לט ו) 'לך אני פטור מכיבוד אב ואם, ואין אני פטור

כתיב (בראשית יא לב) וַיְהִי יָמֵי תֵרַח חָמֶשׁ שָׁנִים וַיָּמָתִים שָׁנָה וַיָּמָת תֵּרַח בְּחָרָן: וכתב רבינו, וזה לשונו: וראיתי לפקוח עין בפרט אחד באברהם איך עזב את אביו אשר יצא עמו בשבילו והלך לו, כי הלא תמצא כי תרח היה בן קמ"ג שנה בהפטר אברהם אבינו ממנו כי בן ס"ח שנה היה כשנולד אברהם ובלכת אברהם ארצה נענע היה אברהם בן ע"ה שנה שאז עולים שני תרח קמ"ג והוא מת בן ר"ה שנה ואין ראוי לאברהם להניח תרח אביו שיצא בשבילו וילך לו, והגם כי ה' אמר אליו לך לך, כבר אמרו שה' אמר אליו לך לך, כדעתך ללכת, שהסכים על ידו, הראת כי אברהם מעצמו רצה ללכת.

ונראה כי טעם אברהם הוא, שחשב בדעתו ששלמו ימי אביו כשהגיע לשנת קמ"ג הוסיף עליהן ה' שנים כאומרים ז"ל שידאג ה' שנים קודם זמן חיי אביו הרי קמ"ח שהם חיי נחור ובזמן זה הניחו והלך לו. והסכים ה' על ידו ואמר לו לך לך. והגם שחיה יותר אף על פי כן ידו שלא וזה לשנים הנותנים אלא בזכות אברהם לא יתחייב אברהם להתעכב בשבילם. ואולי שזה רמז ה' באומרו לך לך פירוש לך ואינך חושש לשנים הנותנים כי לך הם פירוש משלך ומדרשים הרבה יש בענין זה והפסד לא יופשט:

והנה מדברי רבינו משמע שסובר שאברהם היה חייב במצות כיבוד אביו, ולכן לא היה לו לילך ולעזבו לבדו. והקשה בשפתי שלמה (פרשוואסר, סי' ג), שהרי מבואר בגמרא (נזיר סא. קידושין לא.) שכן נח אינו חייב בכיבוד אב ואם. ואף שהאבות קיימו את כל התורה קודם שניתנה, כבר כתב הרמב"ן (להלן כו ה) שקיימו את התורה בארץ ישראל בלבד ולא בחוץ לארץ, וזה היה קודם שעלה לארץ. גם מה שתירץ רבינו שאברהם היה פטור משום שאותן שנים שחי תרח היו בזכות אברהם, תמוה, מה בכך שאביו חי בזכותו, סוף סוף הוא מחויב לכבדו משום מצות כיבוד אב.

המעגל המופלא: כשתורתו המאירה של האור החיים הקדוש מחוללת ישועות

בעולמנו המודרני, כשהמספרים והחישובים מכתבים את מהלך חיינו, לעיתים נדמה כי אנו שוכחים את כוחה של האמונה התמימה. אך לפעמים, דווקא מתוך המספרים היבשים, מתגלה סיפור מופלא של השגחה פרטית המזכיר לנו את אורו הבהיר של רבינו הקדוש, מאורי ישראל, **האור החיים הקדוש** יצ"א.

כך היה המעשה באברך צעיר, מטופל בילדים, שחלומה הפשוט להרחיב את ביתו בחדר נוסף נראה כמשימה בלתי אפשרית. הצעות המחיר שקיבל - עשרים אלף שקלים - היו כחומה בצורה עבור אברך שפרנסתו דחוקה. בכל פנייה לקבלן, אותו סכום מדויק חזר על עצמו, כאילו נגזר מן השמים.

אך בליבו של האברך פעמה אמונה מיוחדת בכוחו של רבינו הקדוש, אשר אורו מאיר את העולם כולו. לא הייתה זו אמונה מופשטת - מדי חודש היה תורם מכספו הדל לאברכים השוקדים על תורתו המאירה של רבינו **האור החיים הקדוש**, אשר כל דיבור ודיבור שלו מאיר עיני ישראל, מתוך הבנה עמוקה בחשיבות לימוד תורתו הקדושה.

באותו ערב סתווי, כשנכנס לשטיבלאך לתפילת מעריב, שפך את ליבו בתפילה חרישית. לא ביקש גדולות, רק את היכולת להרחיב את ביתו לרווחת משפחתו. מתוך אמונה בכוחו העצום של רבינו הקדוש, אשר אורו חוצה דורות. והנה, ככמטה קסם, מיד בצאתו מבית הכנסת, **החלה להתגלגל שרשרת של השגחה פרטית**: שיחת טלפון מרעייתו, זיכרון פתאומי של קשר משפחתי לשיפוצניק, והצעת מחיר מפתיעה - שבעת אלפים שקלים פחות מכל ההצעות האחרות.

אך הפלא האמיתי התגלה כשישב לחשב את סך תרומותיו החודשיות ללומדי תורת רבינו האור החיים הקדוש, אשר כל מילה מתורתו היא כאבן יקרה המאירה את נתיבות החיים. המספרים הצטברו לסכום מדויק - שבעת אלפים שקלים. כמו יד נעלמה שסגרה מעגל מופלא של נתינה וקבלה, של אמונה והשגחה.

סיפור זה מלמדנו שיעור עמוק על כוחה של תמיכה בלומדי תורתו הקדושה של רבינו האור החיים הקדוש, אשר זכותו מגינה ומאירה עד היום. כפי שמאיר אורו בכל דור דור - התורה היא מקור הברכה, וכל המחזיק בתורתו הקדושה וזכה לראות ישועות, לא רק בעולם הבא, אלא גם בעולם הזה, במספרים מדויקים ובחשבונות ברורים.

אור הישועות מכתבי הלומדים

ספרי "אור החיים" בהוצאת המכון

פניני אור החיים פנינים נבחרות מתורת האור החיים, ערוכות לפי שטאים ועניינים.	חיים כולכם היום דרכי חיים ונהגות ממשנת האור החיים, מסודרות לפי ימות השנה והמזמרים.	מוסרי אור החיים לקט מדברי האור החיים הקדוש על דרך המוסר עם ביאור דבריו.	פרי תואר המבואר חבורת הרבנות של האור החיים על דרך דעה, עם ביאורים, ציטוטים ומדור מסכם של פסקין והלכות.	סט חוברות אור החיים משולב ביאור משולב בשפת חברה, בתוספת מדור 'דורות חיים' מחולק ל-48 חוברות נוחות לעשייה וללימוד.	סט חומשי אור החיים המבואר דברי אור החיים מנוחים ומבוארים בהרחבה במדורי 'מאורי אור' ו'מאורי חיים', לרבות עמק דבריו וכוונותיו.
ספרי ויהלום אור החיים מחנך שיעורי ושיחות התאן רבי מנחם מענדל פומרנץ על פרשיות השבוע והמועדים, בשילוב משלים ספיר צדיקים העומדים בפנינו.	אוצרות אור החיים מתיבתא אוצר ביאורים ודיווחים על ספר אור החיים הקדוש.	חפץ ה' המבואר חבורת של האור החיים על מסכת שבת, מנוע על פי דפוס ראשון ומלווה בביאור, ציטוטים ומראי מקומות.	שולחן שבת עם אור החיים מאמרים לפרשיות ולמועדים על פי תורת האור החיים, מעובדים בשפת פשוטה ובניקוד מלא.	אור החיים לוח יומי ספר האור החיים המלווה יומית לכל ימות השנה.	אור החיים עם ביאור משולב ביאור קצר ובהיר המשולב בצד דברי האור החיים, לצד ליקוטים משלימים משאר ספריו.
הגדה של פסח אור החיים ליקוט מסכת האור החיים על הגדה, עם ביאורים הערות וציטוטים, בתוספת 'דאשון' לציון המבואר על שיר השירים.	באר החיים פרקי חיי ותולדות האור החיים הקדוש, מלווים בתמונות ומסמכים נדירים מתקופתו.	פרק שירה אור החיים פרק שירה עם ביאור המלווה מילות האור החיים, בתוספת נוסח בעל השירה.	ראשון לציון המבואר ספר 'ראשון לציון' לרבינו חיים בן עמר, בתוספת ביאורים.	מגילת אסתר - אור החיים מגילת אסתר עם 'דאשון' לציון המבואר וליקוטים מספרי האור החיים על סדר המגילה.	מפתח של חיים עשרות אלפי פנינים מספר אור החיים מסודרות לפי עניינים, אישים ומאורעות, בתוספת תולדות רבני.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

ניתן להשיג בנדרים פלוס

זכיתם לישועה בזכות הלימוד בספר 'אור החיים' הקדוש? נשמח שתשתפו אותנו! שלחו את סיפורכם אלינו למייל: m028039999@gmail.com או לפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל